

Dokument nr. 12:8

(2003-2004)

Grunnlovsforslag fra Aanund Hylland og Finn-Erik Vinje, vedtatt til fremsettelse av Jørgen Kosmo og Kjell Engebretsen

Grunnlovsforslag fra Aanund Hylland og Finn-Erik Vinje, vedtatt til fremsettelse av Jørgen Kosmo og Kjell Engebretsen, om endringer i Grunnloven §§ 3, 6, 12, 14, 26, 41, 50, 60, 63, 68, 75, 87, 93, 110 og 110 a (retting av språklige feil)

Til Stortinget

BAKGRUNN

Grunnloven er skrevet på et språk som i dag virker alderdommelig. Ifølge etablert tradisjon skal forslag til grunnlovsendringer formuleres i samme språkform.

Grunnlovens ortografi har - i motsetning til hva mange tror - ikke stått uendret siden 1814. I 1903 ble det gjennomført en moderat modernisering av skrivemåten av en rekke ord, men ordvalg, grammatikk m.m. ble ikke endret. Dette skjedde ikke som formell grunnlovsendring, men ved at Stortinget lot utgi en revidert grunnlovstekst.

Språkformen fra 1903 må betraktes som normen for utforming av grunnlovsforslag i dag. Siden norsk skriftspråk har vært i rask endring på 1900-tallet, har denne språkformen etter hvert blitt fremmed for stortingsrepresentanter og andre som har satt fram grunnlovsforslag. Naturlig nok har dette ført til at forslag, og dermed også vedtatte grunnlovsendringer, har inneholdt språklige feil.

En del slike feil ble rettet da Stortinget i 1914 og 1921 lot utgi nye utgaver av Grunnloven. Som i 1903 skjedde dette uten formell grunnlovsendring. Resultatet er likevel at Grunnloven i dag inneholder et betydelig antall språklige feil. Dels er moderne rettskrivning og grammatikk brukt i tilfeller der dette strider mot 1903-normen, dels forekommer "hyperarkaiseringer", altså formuleringer som ser fine og

gammeldagse ut, men som ikke er korrekte ifølge normen.

En nærmere beskrivelse av språklige aspekter ved Grunnloven er å finne i Finn-Erik Vinje: *Frihetens palladium - i språklig belysning: Om språket i Grunnloven*, utarbeidet på oppdrag fra Stortingets presidentskap og utgitt av Stortinget i 2002.

Grunnloven er både det øverste rettslige grunnlaget for vårt statsstyre og et viktig nasjonalt symbol. Etter vårt syn er det ikke akseptabelt at denne teksten inneholder åpenbare språklige feil.

Grunnloven blir behandlet med stor respekt og pietet. Man gjør ikke endringer uten at det er strengt nødvendig. Det er imidlertid vanskelig å se at feil som har kommet inn i nyere tid, skal ha krav på særlig respekt.

De språklige feilene i Grunnloven bør derfor rettes.

Prinsipalt anbefaler vi at man følger tradisjonen fra 1903, 1914 og 1921, slik at feilene blir rettet uten at det blir fattet vedtak om grunnlovsendring i henhold til Grunnloven § 112. Vi foreslår derfor at neste gang Stortinget publiserer Grunnlovens tekst, sørger man for å rette språklige feil. Fortrinnsvis bør dette skje allerede ved utgivelsen av Dokument nr. 12 (2003-2004), som ifølge praksis skal inneholde Grunnloven slik den lyder etter de endringene som blir vedtatt i de tre første sesjonene av inneværende valgperiode.

Retting av åpenbare og udiskutable språklige feil bør etter vårt syn ikke betraktes som *endring* av Grunnloven. Det er ikke tale om noen endring av realiteter. Stortinget er ansvarlig for utgivelsen av den rettede utgaven og står dermed som garantist for at innholdet ikke blir endret. Det er ingen grunn til å tro at det vil by på problemer å trekke grensen mellom retting og endring. Her kan vi bygge på erfaring. I

1903 ble det gjort et stort antall endringer i rettskrivningen i Grunnloven, og dessuten ble en del feil rettet. I 1914 og 1921 ble feil rettet. Det har aldri fra noe hold vært antydning at noe av dette skulle ha medført realitetsendringer i Grunnloven.

Det må understrekes at vi her *ikke* tar opp forslag om språklig modernisering av Grunnloven. Vi tar det for gitt at man skal holde fast ved Grunnlovens gjeldende språkform. Poenget er at denne bør gjennomføres konsekvent.

Dersom det blir lagt til grunn at enhver endring i Grunnlovens bokstav må skje i henhold til reglene i § 112, mener vi likevel at de språklige feilene bør rettes. For dette tilfellet fremmer vi nedenstående forslag til endringer i Grunnloven.

Når det gjelder de fleste av rettelsene foreslått nedenfor, fantes det språklige feil i det opprinnelige forslaget til grunnlovsendring, og disse ble videreført i Stortingets vedtak. Det har imidlertid også forekommet at språklige feil ble innført ved at Stortinget vedtok en tekst som ikke er identisk med det kunngjorte forslaget (noe som for så vidt strider mot en streng fortolkning av § 112). Vi tar utgangspunkt i stortingsvedtakene og skiller dermed ikke mellom disse variantene.

Det fins flere mer eller mindre autoritative utgaver av Grunnloven, så som Stortingets utgave publisert på slutten av nest siste sesjon i hver valgperiode (Dokument nr. 12), Lovsamlingen (Norges Lover), Statskalenderen, samt elektroniske versjoner fra Stiftelsen Lovdata. Disse kan inneholde trykkfeil, altså tekst som avviker fra det Stortinget har vedtatt. Slike feil må uten videre kunne rettes av redaksjonen for vedkommende utgave og er ikke en del av forslagene nedenfor. Som eksempel på en trykkfeil kan vi nevne at i mange nye utgaver av Grunnloven forekommer ordet "selvstendig" i § 1. Paragrafen ble sist endret i november 1905, som en følge av unionsoppløsningen. Da vedtok Stortinget en tekst som inneholdt den språklig korrekte formen "selvstændigt".

Vi foreslår bare retting av *åpenbare og udiskutable* språklige feil. Der flere former kan godtas som korrekte ifølge normen, foreslår vi at gjeldende tekst blir stående.

Lovdatas elektroniske utgave av Grunnloven har for øyeblikket følgende overskrift eller innledning (teksten kan være litt annerledes i andre utgaver):

"Kongeriget Norges Grundlov, given i Rigsforsamlingen paa Eidsvold den 17de Mai 1814, saaledes som den er lydende ifølge siden foretagne Ændringer, senest Grundlovsbestemmelse af 27 juni 2003 nr. 772."

Her er mesteparten av teksten holdt i Grunnlovens tradisjonelle språkform, men på slutten slår man

over i moderne norsk. Det er uheldig. Teksten er ikke en del av den vedtatte Grunnloven, så vi fremmer ikke forslag om endring.

NÆRMERE OMTALE AV FORSLAGENE

På bakgrunn av ovenstående fremmer vi følgende forslag til retting av språklige feil i Grunnloven. Det dreier seg om separate forslag, som kan vedtas eller forkastes uavhengig av hverandre. For hvert forslag er det kort forklart hva rettingen består i.

Forslag A

"§ 3 skal lyde:

Den udøvende Magt er hos Kongen, eller hos Dronningen hvis hun har erhvervet Kronen efter Reglerne i § 6 eller § 7 eller § 48 i denne Grundlov. Naar den udøvende Magt saaledes er hos Dronningen, har hun alle de Rettigheder og Pligter som ifølge denne Grundlov og Landets Love indehaves af Kongen."

Forslaget går ut på å rette "erhvervet" til "erhvervet" (første punktum), og "av" til "af" (annet punktum).

Forslag B

"§ 6 fjerde og femte ledd skal lyde:

Naar en til Norges Krone arveberettiget Prinsesse eller Prins fødes, skal hendes eller hans Navn og Fødselstid tilkjendegives førsteholdende Storting og antegnes i dets Protokol.

For dem som ere fødte tidligere end Aaret 1971, gjælder dog denne Grundlovs § 6 saaledes som den blev vedtagen den 18de November 1905. For dem som ere fødte tidligere end Aaret 1990 gjælder ligevel at Mand gaar foran Kvinde."

Forslaget går ut på å rette "hennes" til "hendes" (fjerde ledd), "gjelde" til "gjælder" (femte ledd første og annet punktum), "vedtaget" til "vedtagen" (femte ledd første punktum), "født" til "fødte" (femte ledd annet punktum).

Forslag C

"§ 12 fjerde ledd skal lyde:

Ægtefæller, Forældre og Børn eller to Søskende maa ei paa samme Tid have Sæde i Statsraadet."

Forslaget går ut på å rette "Ægtefeller" til "Ægtefæller".

Forslag D

"§ 14 skal lyde:

Kongen kan beskikke Statssekretærer til at bistaa Statsraadets Medlemmer under Udførelsen af deres Forretninger udenfor Statsraadet. Den enkelte Statssekretær handler paa Vegne af det Medlem af Statsraadet, til hvem han er knyttet, i den Udstrækning Vedkommende bestemmer."

Forslaget går ut på å rette "vedkommende" til "Vedkommende".

Forslag E

"§ 26 annet ledd skal lyde:

Traktater angaaende Sager af særlig Vigtighed og i alle Tilfælde Traktater hvis Iværksættelse efter Konstitutionen nødvendiggjør en ny Lov eller Storthingsbeslutning, blive først bindende, naar Storthinget har givet sit Samtykke dertil."

Forslaget går ut på å rette "bliver" til "blive".

Forslag F

"§ 41 skal lyde:

Er Kongen fraværende fra Riget uden at være i Feldt, eller er han saa syg, at han ikke kan varetage Regjeringen, skal den til Tronen nærmest Arveberettigede, saafremt han har opnaaet den for Kongen fastsatte Myndighedsalder, forestaa Regjeringen som Kongemagtens midlertidige Udøver. I modsat Fald forestaar Statsraadet Rigets Bestyrelse."

Forslaget går ut på å rette "arveberettigede" til "Arveberettigede".

Forslag G

"§ 50 tredje ledd skal lyde:

Regler om Stemmeret for ellers stemmeberettigede Personer som paa Valgdagen aabenbart lide af alvorlig sjælelig Svækkelse eller nedsat Bevidsthed, kunne fastsættes ved Lov."

Forslaget går ut på å rette "Svækkelse" til "Svækkelse" og "Bevidsthet" til "Bevidsthed".

Forslag H

"§ 60 skal lyde:

Hvorvidt og under hvilke Former de Stemmeberettigede kunne afgive deres Stemmesedler uden personligt Fremmøde paa Valgthingene bestemmes ved Lov."

Forslaget går ut på å rette "sine" til "deres".

Forslag I

"§ 63 annet ledd skal lyde:

Regler for inden hvilken Tid og paa hvilken Maa-de den som har Ret til at negte Valg, skal gjøre denne Ret gjældende, fastsættes ved Lov."

Forslaget går ut på å rette "nægte" til "negte".

Forslag J

"§ 68 skal lyde:

Storthinget sammentræder i Almindelighed den første Søndag i Oktober Maaned hvert Aar i Rigets Hovedstad, medmindre Kongen paa Grund af overordentlige Omstændigheder, saasom fiendtligt Indfald eller smitsom Syge, dertil bestemmer en anden Kjøbstad i Riget. Saadan Bestemmelse maa da betimelig bekjendtgjøres."

Forslaget går ut på å rette "October" til "Oktober".

Forslag K

"§ 75 bokstav a skal lyde:

at give og ophæve Love; at paalægge Skatter, Afgifter, Told og andre offentlige Byrder, som dog ikke gjælde udover 31te December i det næst paafølgende Aar, medmindre de af et nyt Storthing udtrykkelig fornyes;"

Forslaget går ut på å rette "31. December" til "31te December".

Forslag L

"§ 75 bokstav l skal lyde:

at udnævne en Person, der ikke er Medlem af Storthinget, til, paa en Maade som er nærmere bestemt i Lov, at have Indseende med den offentlige Forvaltning og alle som virke i dens Tjeneste, for at søge at sikre at der ikke øves Uret mod den enkelte Borger;"

Forslaget går ut på å rette "virker" til "virke".

Forslag M

"§ 87 første ledd annet punktum skal lyde:

Fra hver af Siderne kunne udskydes lige mange af Lagthingets Medlemmer, dog saaledes at den Anklagede har Fortrinsret til at udskyde een mere, dersom det Antal, som kan udskydes, ikke er deleligt med to."

Forslaget går ut på å rette "kan" til "kunne".

Forslag N

"§ 93 skal lyde:

For at sikre den internationale Fred og Sikkerhed eller fremme international Retsorden og Samarbejde kan Stortinget med tre Fjerdedeles Flertal samtykke i, at en international Sammenslutning som Norge er tilsluttet eller slutter sig til, paa et saglig begrænset Omraade, skal kunne udøve Beføielser der efter denne Grundlov ellers tilligge Statens Myndigheder, dog ikke Beføielse til at forandre denne Grundlov. Naar Stortinget skal give sit Samtykke, bør, som ved Behandling af Grundlovsforslag, mindst to Trediedeles af dets Medlemmer være tilstede.

Bestemmelserne i denne Paragraf gjælde ikke ved Deltagelse i en international Sammenslutning, hvis Beslutninger har alene rent folkeretslig Virkning for Norge."

Forslaget går ut på å rette "sagligt" til "saglig" (første ledd) og "Paragraph" til "Paragraf" (annet ledd).

Forslag O

"§ 110 annet ledd skal lyde:

Nærmere Bestemmelser om Ansattes Medbestemmelsesret paa deres Arbejdsplads, fastsættes ved Lov."

Forslaget går ut på å rette "sin" til "deres".

Forslag P

"§ 110 a skal lyde:

Det paaligger Statens Myndigheder at lægge Forholdene til Rette for at den samiske Folkegruppe kan sikre og udvikle sit Sprog, sin Kultur og sit Samfundsliv."

Forslaget går ut på å rette "Myndigheter" til "Myndigheder".

FORSLAG

Det fremmes følgende

f o r s l a g :

Forslag A:

§ 3 skal lyde:

Den udøvende Magt er hos Kongen, eller hos Dronningen hvis hun har erhvervet Kronen efter Reglerne i § 6 eller § 7 eller § 48 i denne Grundlov. Naar den udøvende Magt saaledes er hos Dronningen, har hun alle de Rettigheder og Pligter som ifølge denne Grundlov og Landets Love indehaves af Kongen.

Forslag B:

§ 6 fjerde og femte ledd skal lyde:

Naar en til Norges Krone arveberettiget Prinsesse eller Prins fødes, skal hendes eller hans Navn og Fødselstid tilkjendegives førstholdende Storting og antegnes i dets Protokol.

For dem som ere fødte tidligere end Aaret 1971, gjælder dog denne Grundlovs § 6 saaledes som den blev vedtagen den 18de November 1905. For dem som ere fødte tidligere end Aaret 1990 gjælder ligevel at Mand gaar foran Kvinde.

Forslag C:

§ 12 fjerde ledd skal lyde:

Ægtefæller, Forældre og Børn eller to Søskende maa ei paa samme Tid have Sæde i Statsraadet.

Forslag D:

§ 14 skal lyde:

Kongen kan beskikke Statssekretærer til at bistaa Statsraadets Medlemmer under Udførelsen af deres Forretninger udenfor Statsraadet. Den enkelte Statssekretær handler paa Vegne af det Medlem af Statsraadet, til hvem han er knyttet, i den Udstrækning Vedkommende bestemmer.

Forslag E:

§ 26 annet ledd skal lyde:

Traktater angaaende Sager af særlig Vigtighed og i alle Tilfælde Traktater hvis Iværksættelse efter Konstitutionen nødvendiggjør en ny Lov eller Storthingsbeslutning, blive først bindende, naar Stortinget har givet sit Samtykke dertil.

Forslag F:

§ 41 skal lyde:

Er Kongen fraværende fra Riget uden at være i Feldt, eller er han saa syg, at han ikke kan varetage Regjeringen, skal den til Tronen nærmest Arveberettigede, saafremt han har opnaaet den for Kongen fastsatte Myndighedsalder, forestaa Regjeringen som Kongemagtens midlertidige Udøver. I modsat Fald forestaar Statsraadet Rigets Bestyrelse.

Forslag G:

§ 50 tredje ledd skal lyde:

Regler om Stemmeret for ellers stemmeberettigede Personer som paa Valgdagen aabenbart lide af alvorlig sjælelig Svækkelse eller nedsat Bevidsthed, kunne fastsættes ved Lov.

Forslag H:

§ 60 skal lyde:

Hvorvidt og under hvilke Former de Stemmeberettigede kunne afgive deres Stemmesedler uden personligt Fremmøde paa Valgthingene bestemmes ved Lov.

Forslag I:

§ 63 annet ledd skal lyde:

Regler for inden hvilken Tid og paa hvilken Maade den som har Ret til at negte Valg, skal gjøre denne Ret gjældende, fastsættes ved Lov.

Forslag J:

§ 68 skal lyde:

Storthinget sammentræder i Almindelighed den første Søgnedag i Oktober Maaned hvert Aar i Rigets Hovedstad, medmindre Kongen paa Grund af overordentlige Omstændigheder, saasom fiendtligt Indfald eller smitsom Syge, dertil bestemmer en anden Kjøbstad i Riget. Saadan Bestemmelse maa da betimelig bekjendtgjøres.

Forslag K:

§ 75 bokstav a skal lyde:

at give og ophæve Love; at paalægge Skatter, Afgifter, Told og andre offentlige Byrder, som dog ikke gjælde udover 31te December i det næst paafølgende Aar, medmindre de af et nyt Storthing udtrykkelig fornyes;

Forslag L:

§ 75 bokstav l skal lyde:

at udnævne en Person, der ikke er Medlem af Storthinget, til, paa en Maade som er nærmere bestemt i Lov, at have Indseende med den offentlige Forvaltning og alle som virke i dens Tjeneste, for at søge at sikre at der ikke øves Uret mod den enkelte Borger;

Forslag M:

§ 87 første ledd annet punktum skal lyde:

Fra hver af Siderne kunne udskydes lige mange af Lagthingets Medlemmer, dog saaledes at den Anklagede har Fortrinsret til at udskyde een mere, dersom det Antal, som kan udskydes, ikke er deleligt med to.

Forslag N:

§ 93 skal lyde:

For at sikre den internationale Fred og Sikkerhed eller fremme international Retsorden og Samarbeide kan Storthinget med tre Fjerdedeles Flertal samtykke i, at en international Sammenslutning som Norge er tilsluttet eller slutter sig til, paa et saglig begrænset Omraade, skal kunne udøve Beføielser der efter denne Grundlov ellers tilligge Statens Myndigheder, dog ikke Beføielse til at forandre denne Grundlov. Naar Storthinget skal give sit Samtykke, bør, som ved Behandling af Grundlovsforslag, mindst to Trediedele af dets Medlemmer være tilstede.

Bestemmelserne i denne Paragraf gjælde ikke ved Deltagelse i en international Sammenslutning, hvis Beslutninger har alene rent folkeretslig Virkning for Norge.

Forslag O:

§ 110 annet ledd skal lyde:

Nærmere Bestemmelser om Ansattes Medbestemmelsesret paa deres Arbeidsplads, fastsættes ved Lov.

Forslag P:

§ 110 a skal lyde:

Det paaligger Statens Myndigheder at lægge Forholdene til Rette for at den samiske Folkegruppe kan sikre og udvikle sit Sprog, sin Kultur og sit Samfundsliv.

15. september 2004

Aanund Hylland

Finn-Erik Vinje

Vedtatt til fremsettelse

30. september 2004

Jørgen Kosmo

Kjell Engebretsen

Referert i Stortingets møte 30. september 2004.

"Forslaget blir under presidentens ansvar å bekjentgjøre ved trykken for å komme til avgjørelse på første, annet eller tredje Storting etter neste valg."

Jørgen Kosmo
president

Signe Øye
sekretær